

Vitalis legt bouwstenen voor biologische veredeling

Grote agrobiodiversiteit belangrijk bij biologische verdeling

Eind 2000 moet al het uitgangsmateriaal voor de biologische landbouw biologisch zijn. Hiertoe is een op de biologische landbouw gerichte veredeling nodig, zonder genetische modificatie. Een veredeling waarbij onder biologische omstandigheden wordt geselecteerd en speciale aandacht wordt besteed aan eigenschappen die juist voor de biologische teelt belangrijk zijn. Een eerste aanzet hiertoe is de oprichting van het zaadteeltbedrijf Vitalis Biologische Zaden. Ekoland sprak met oprichter Jan Velema.

Rassenproeven met sla. Jan Velema (foto) selecteert de meest geschikte rassen voor de biologische teelt. (Foto Vitalis Biologische Zaden)

In het najaar van 1994 maakte Jan Velema de stap om op een biologische wijze te gaan veredelen en startte hiertoe het zaadteeltbedrijf Vitalis. Het bedrijf richt zich op selectie, veredeling en zaadteelt van groentegewassen voor de professionele biologische teelt.

Waarom gestart met de biologische veredeling?

'In de gangbare landbouw zag ik ontwikkelingen die me steeds meer tegen gingen staan. Een voorbeeld is de grootschalige monocultuur en de manier waarop de gangbare landbouw omgaat met de bodem. De directe aanleiding en stimulering was echter een onderzoek dat Edith Lammerts van Bueren van het Louis Bolk Instituut uitvoerde op het gebied van de biologische zaaizaadvermeerdering in de groenteteelt. In eerste instantie begon ik voor één dag per week met biologische plantenveredeling bij een gangbaar ver-

edelingsbedrijf waar ik destijds de sla-veredeling deed. Al gauw werd duidelijk dat dat geen optimale situatie was. Voor een goed resultaat was het nodig om een apart zaadteeltbedrijf, gespecialiseerd in de biologische vermeerdering en veredeling, op te richten.'

Hoe heeft Vitalis zich sinds de oprichting in 1994 ontwikkeld?

'Als doelstelling hadden we de zaadproductie voor de professionele biologische tuinbouw op Europees niveau. De Nederlandse markt alleen leek te klein om een voldoende grote afzet te hebben. We begonnen met de aankoop van een boerderij in Voorst en 5 ha land. Het was een voormalig extensief landbouwbedrijf met voornamelijk grasland dat we omgeschakeld hebben naar een biologisch-dynamisch tuinbouwbedrijf.

We zijn begonnen met het, onder licentie, biologisch vermeerderen van gangbare

rassen die al veel in de biologische landbouw werden geteeld. Een volgende stap was om door middel van rassenproeven de meest geschikte rassen voor de biologische teelt te selecteren en deze op een biologische wijze in stand te houden. De veredeling, het maken van eigen kruisingen gevolgd door selectie, is de derde stap die we hebben gezet.

We hebben nu een samenwerkingsverband met ENZA Zaden, een bekend gangbaar veredelingsbedrijf van groentezaden, zowel op het gebied van de veredeling als van de verkoop. Naast zaadteelt op het eigen bedrijf in Voorst vindt nu zaadproductie plaats op zeven andere locaties bij biologische boeren. Momenteel werken hier vijf fulltime mensen, waarvan twee veredelaars.'

'Op het teeltechnische gebied zijn we echte pioniers. We kunnen veel leren van de teelten in de biologische landbouw, maar de zaadteelt brengt toch weer spe-

cifieke problemen met zich mee, die we zelf op moeten lossen. Zo hebben we nu een aantal folietunnels die aangepast zijn voor de zaadteelt. Ze zijn insectendicht waardoor ze luizen buiten houden en de mogelijkheid bieden om binnen biologische bestrijding met onder andere sluipwespen uit te voeren. Het biedt ook de mogelijkheid om verschillende rassen van kruisbestuivers te vermeerderen. Het is belangrijk om het gewas zo droog mogelijk te houden, bijvoorbeeld door watergift via druppelsslangen en het extra opbinden van het gewas. We streven er naar om op het bedrijf een zo natuurlijk mogelijke omgeving te creëren, waardoor de natuurlijke vijanden ook in grote getale voorkomen.

Welke gewassen heeft Vitalis in het assortiment?

‘We hebben een relatief breed assortiment van de belangrijkste groentegewassen in de biologische vermeerdering. Die gewassen zijn op dit moment sla, andijvie, tomaat, paprika, pompoen, komkommer, spinazie, radijs, prei, rode biet, knolvenkel, raapstelen, veldsla, winterpostelein en rucola. Met name de laatste vier gewassen en pompoen zijn typisch gewassen die in de biologische landbouw veel geteeld worden en waar de gangbare veredeling relatief weinig aandacht aan besteedt. Naast de genoemde gewassen hebben we nog een aantal kleinere gewassen. In totaal zijn het ongeveer 25 verschillende soorten.

Bij de instandhoudingsselectie richten we ons op de zaadvaste rassen van kruisbestuivers als prei en rode biet. In deze rassen is nog een zekere genetische variatie aanwezig, waardoor selectie binnen de toegestane bandbreedte, binnen een ras mogelijk is. Door nakomelingschappen op het veld te selecteren willen we tot een selectie komen die het meest geschikt is voor de

De productie van hybridezaad bij paprika is handwerk. (Foto Vitalis Biologische Zaden)

biologische teelt.

In de gewassen sla, pompoen en bloemkool zijn we ook daadwerkelijk aan het veredelen.’

In hoeverre verschilt de biologische van de gangbare veredeling?

‘Voor zover het gaat om klassieke veredelingsmethoden is er weinig verschil, met dien verstande dat er geen gebruik wordt gemaakt van genetische modificatie. Het verschil zit hem vooral in het selecteren onder biologische omstandigheden. Eigenschappen waar we extra aandacht aan geven zijn bijvoorbeeld een brede veldtolerantie en een goede vegetatieve ontwikkeling, met name in het voorjaar als de stikstof in de grond nog een beperkende factor is.

Met de veredeling van sla zijn we al direct bij de oprichting van het bedrijf begonnen. Nu, na vier jaar selectie onder biologische omstandigheden, merk je dat er nummers bij zitten die een betere ontwikkeling laten zien dan de gangbare rassen, die ter vergelijking worden meegenomen. Terwijl het hier om materiaal gaat dat nog maar half op weg is naar een nieuw ras. Door onder biologische omstandigheden te selecteren maak je andere keuzes dan gangbaar.

We richten ons op het ontwikkelen van zoveel mogelijke types, zoals kropsla, ijs-

sla en verschillende soorten bladsla. In de biologische landbouw wordt veel waarde gehecht aan een grote (agro)biodiversiteit onder andere uitgedrukt in veel verschillende gewassen, types en rassen.’

Hoe zien jullie de toekomst van de biologische veredeling?

‘Die zie ik positief in. De biologische landbouw groeit en biedt daarmee goede mogelijkheden voor de biologische zaadteelt. De eis dat na december 2000 al het uitgangsmateriaal van biologische oorsprong moet zijn, draagt hier ook positief aan bij. Van een groot aantal gewassen is de technische kant van de zaadproductie zover gevorderd dat biologische zaadteelt mogelijk is met minstens een even goede zaadkwaliteit als gangbaar. Vitalis heeft op het gebied van vermeerdering en verkoop van biologisch zaad een groot aandeel. Daarnaast zie ik voor de biologische veredeling voor Vitalis een belangrijke voorbeeldfunctie. Ik hoop en verwacht dat andere veredelaars worden gestimuleerd om op een biologische wijze te werken, wat ook van belang is voor het creëren van voldoende (agro)biodiversiteit. Want (agro)biodiversiteit wordt niet bepaald door de genetische diversiteit in de plant, maar door het aantal mensen dat zich met zaadteelt en veredeling bezig houdt.’

